

چگونه قدرت نرم تشکل های دینی افزایش پیدا می‌کند

هیات‌های مذهبی در مسیر امر اجتماعی

صبح دیروز رهبر انقلاب با هزاران نفر از مداحان اهل بیت(ع) و شاعران آیینی دیدار کردند. ایشان در این دیدار حضرت فاطمه زهرا(س) را پایه‌گذار جهاد تبیین خواندند و تأکید کردند: «مداحان و ستایشگران مکتب اهل بیت با تأسی به این سنت نورانی و درس بزرگ فاطمی، جهاد تبیین را با دو شاخص «توانایی برانگیختن دل‌ها و حرکت آفرینی» و «جهت‌گیری درست و دقیق» وظیفه اصلی خود بدانند و در مسائل و

کنار مردم بودن در بزنگاه‌ها

محمود کریمی از جمله مداحانی است که با تکیه بر اصول و چهارچوب‌های ویژه مناسک عزاداری دست به ابداعاتی هم می‌زند که مورد توجه قرار می‌گیرد. او محرم سال ۹۹ که کرونا باعث محدودیت‌های اجتماعی شده بود با راه‌اندازی یک تکیه سیار در خیابان‌های محله تسلیحات تهران به مداحی و عزاداری برای امام‌حسین(ع) و یارانش پرداخت. البته به جز کریمی مداحان دیگری ازجمله مهدی رسولی هم اقدام به برگزاری عزاداری‌هایی در محلات و خیابان‌های مختلف کرده بود. کریمی اسفندماه سال ۹۹ دلیل این تصمیمش را اینچنین عنوان کرده بود: «سال قبل مادرم گفت به خاطر کرونا مجالس تعطیل شده و دیگر دسته هم نداریم، چه کنیم؟ گفتم خودم دسته راه می‌اندازم و عزاداری می‌کنم. تصمیم گرفتم دسته راه بیندازیم بدون جمعیت یعنی فقط وانتش را بدون جمعیت راه انداختیم و این شد که رخ داد. این اتفاق نشان داد هیات وابسته به کسی نیست و همه وابسته به روضه هستند. بسیاری تصور می‌کردند اگر ما نباشیم هیات برگزار نمی‌شود اما هیات امام‌حسین(ع) در هر حالتی برگزار می‌شود و اگر کسی نباشد هم هیات برپاست. سال قبل نشان داد جلسه محدود و کم هزینه می‌تواند برد بیشتری نسبت به چیزد داشته باشد.» در شرایطی که

تعطیلی هیات‌های مذهبی در دوران کرونایی محتمل‌ترین و شاید منطقی‌ترین واکنش بود اما این رفتار محمود کریمی نشان داد که وجود خلاقیت و همچنین بالاتر از آن، گذشتن از نام و موقعیت در این‌گونه مواقع خودش را نشان می‌دهد و اتفاقی افتاد که بعدها در گوشه‌وکنار تهران و ایران هم تکرار شد. مداحی کریمی پشت وانت به گفته او مورد تمجید رهبری هم قرار گرفته است: «وانت را خیلی تشویق کردند. بالاخره آقا به همه روضه‌خوان‌ها لطف دارند.»

محسن عراقی، مداح خاندان عصمت و طهارت در گفت‌وگو با «فرهیختگان» مطرح کرد

هیات‌ها؛ پایگاهی برای وفاق ملی

که فضیلتی بیشتر از ادا شدن این فریضه به صورت فرادی دارد. در آیین‌های زیارتی یا برخی آیین‌های عبادی دیگر هم چنین تأکیدی روی دور هم جمع شدن مومنان و ارتباط‌شان با یکدیگر پیدا شده است. طبیعتاً وقتی تعدادی از افراد که ممکن است هرکدام از طیف جداگانه‌ای باشند به بهانه یک مراسم مذهبی دور هم جمع شوند، این تفاوت می‌کند یا وقتی که آن افراد به‌طور جداگانه در اجتماعی دیگر شرکت کرده باشند. این یک میثاق معنوی و جمعی است که به افراد هویت می‌بخشد و در این فضاست که می‌توان بعضی زنگارها را زدود و برخی استدلال‌ها را جان‌انداخت که در فضای دیگر ممکن است توسط بعضی از همین افراد به سختی پذیرفته شود.

در شرایط امروز که دستگاه‌های پر قدرت رسانه‌ای غرب با انواع شیوه‌های نوین، به دنبال ترویج اهداف و سیاست‌های تریبی خودشان بین جوان‌های مسلمان ایرانی هستند، یک مداح و همچنین هیات‌بایان چه ابزار و شیوه‌هایی برای جذب و هدایت جوان و نوجوان ایرانی بیهو بیرد؟ استفاده از ابزارهای نوین چه حدودی دارند؟

باید متوجه باشیم که نو کردن سبک آیین‌ها باعث نشود ماهیت و هویت آنها استحاله شود و تغییر کند. البته اینکه از ترس چنین استحاله‌ای جلوی هر تحول و ابتکاری گرفته شود، خودش می‌تواند یک آسیب دیگر باشد اما هنر اصلی این است که بتوانیم این تعادل را حفظ کنیم و در مسیر نوآوری بدون افتادن در دام استحاله پیش برویم. آیین‌های مذهبی هم باید به‌روز باشد و با مردم امروز ارتباط برقرار کند و اصالت خودش را نگه دارد.

در سال‌های اخیر اتفاقاتی بر جامعه ایران وارد شد که عمده‌تاثرات ترفندهای سیاسی و امنیتی بود و ما حاصل آن تشدید دو قطبی و افزایش گسل‌های اجتماعی

یک هیات بتواند آغازکننده حرکت‌های سیاسی و اجتماعی باشد نیازمند این است که توجه ویژه‌ای به طیف‌های متنوع و مختلف از مردم جامعه داشته باشد. یک مجموعه بدون هدف، وجود خارجی نداشته و ندارد؛ به این معنا که مجموعه بی‌هدف تنها جمعی از افراد با اهداف گوناگون است که پوستین وارونه جامعه بر تن دارند. هیات‌ها به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نهادها در جامعه دینی، هدف‌گذاری

هیات منجی یک محله

رضا هلالی در جنوبی‌ترین و البته پرخطرترین نقطه تهران تکیه‌ای بنا کرده که هم میزبان عزاداران حسینی است و همچنین پایگاهی است برای فعالیت اجتماعی. اهالی میدان هنردی در نه‌فقط در ایام عزاداری، بلکه در دیگر اوقات سال هم شاهد فعالیت‌رفت‌وآمدهای بسیاری در «تکیه آقامرتضی» هستند. این تکیه از معتادان و بی‌خانمان‌هایی میزبانی می‌کند که شاید در شرایط عادی نتوانند حتی یک‌بار در هفته غذای گرم بخورند و حمام بروند. هلالی به‌واسطه شهرت و اعتباری که از دستگاه امام‌حسین(ع) گرفته، خودش و دوستانش را صرف افرادی می‌کند که حتی مراکز مسئول آنها هم گاهی به وظایف‌شان عمل نمی‌کنند. هلالی درباره اینکه با چه هدفی این مجموعه اقدامات را در این محله شروع کرده، گفته است: «در تهران ما مسجد و حسینیه‌الی ماشاءالله داریم. روز اول که زمین دو هزار متری برای ساخت حسینیه و مسجد دادند هیچ توجهی برای ساخت مسجد و حسینیه نمی‌دیدم. گفتم دوست دارم جایی باشد که بتوان فعالیتی کرد. اینجا را نشان دادم که این کنار پر از معتاد بود. دنبال کار را گرفتیم و آن زمینی که به ما دادند را پس دادیم و اینجا را گرفتیم. شش ماه دودیدیم تا اینجا

بین مردم بود. با این وجود باورهای ثابت شده که مردم ایران، حول اعتقاد به اهل

بیت(علیهم‌السلام) به یک وحدت رویه می‌رسند. در این میان مداحان به‌عنوان یکی از عناصر اصلی که در یک پایگاه فرهنگی متصل به اهل بیت حضور دارند، چه نقشی را می‌توانند در ایجاد انسجام ملی و وحدت داشته باشند؟ یک مداح چگونه می‌تواند اصطکاک‌کی که در بزنگاه‌های مختلف بین اقلش ملت رخ می‌دهد را کم کرده و دل‌ها را با هم نرم کند؟

اولین چیزی که در این زمینه کمک‌کننده به نظر می‌رسد سیمای خود هیات است. وقتی دیده شود که افراد در یک مراسم عزاداری با شکل‌ها و طیف‌های مختلف اجتماعی و سیاسی دور هم جمع شده‌اند و کسی نخرواسته که بعضی از افراد در این جمع حضور نداشته باشند، همین خود به خود پیام‌مشتی به ذهن و قلب افراد می‌فرستد. طبیعتاً خود کسانی که در این نوع اجتماعات حضور پیدا می‌کنند هم موظفند تا حدودی شأن این مجالس را رعایت کنند و این مربوط به دو سر ماجراست. در نوع صحبت‌ها و سایر موارد هم باید با حداکثر ظرافت برخورد شود تا این وفاق و همدلی حفظ شود.

رهبر انقلاب همچنین تأکید کردند «در عرصه قدرت نرم، ما از شاعر و مداح‌مان توقع داریم که دو شاخص مهم مورد توجه قرار بگیرد؛ یعنی کار خودتان را با این دو شاخص بسنجید. یکی عبارت است از توانایی برانگیختن و حرکت آفریدن و دیگری جهت درست و دقت هدف‌گیری. بسنجید آنچه که شما ارانه می‌دهید چقدر قدرت برانگیختن دارد و می‌تواند دل را تکان بدهد و حرکت ایجاد کند، این یکی. دوم اینکه چقدر دقیق است، دقت در حرکت خیلی مهم است. گاهی اوقات می‌خواهیم کار خوبی بکنیم، یک حرفی می‌زنیم، دقت نمی‌کنیم در خصوصیات این حرف. در هنگامی که دنیای اسلام نیاز به اتحاد دارد اختلاف ایجاد می‌کنیم، شکاف ایجاد می‌کنیم. این عدم دقت است.» لطف می‌کنید

توضیح دهید که چگونه یک شاعر و مداح می‌تواند این دو هدف را در فرآیندهای اجرایی تسهیل کند؟

شیعیان اعتقاد دارند که امیرالمومنین حضرت علی(ع) در مقطعی از تاریخ زندگی‌شان به نیت حفظ اتحاد در امت اسلامی از حق خودشان گذشتند. ما هم باید رفتار مولایمان را سرلوحه قرار دهیم. تأکید اصلی ما باید روی مکتب اهل‌بیت و آموزه‌هایشان باشد. به این شکل، نه‌تنها حساسیت‌دیگران برانگیخته نمی‌شود بلکه ممکن است بین همه مسلمانان هم نظری هم‌جهتی ایجاد شود؛ چراکه مکتب اهل بیت دارای ابعادی جهانی و لازم‌ان است و هر فرد آزاده‌ای با هر دین و مذهب، به آن گرایش پیدا می‌کند.

مردم آقدر باهم زیبا بود که جزء قاب‌های به یادماندنی امروز شد. مجری در انتهای حرف‌هایش به این موضوع اشاره کرد که امسال، چهلمین سالی بود که جمع مداحان و شاعران به دیدار رهبری رفتند. ساعت حدود ۱۱:۳۰ بود و مردم که شنیده بودند مراسم ساعت ۱۱ تمام می‌شود منظر و مشتاق بودند تا رهبرشان سخنرانی را آغاز کند. احمد واعظی که تا اینجا مراسم هم بین هر بار آمدن مداحان و شاعران، پشت تریبون می‌آمد و مدیحه‌سرایی می‌کرد، در آخر مجلس گفت: «به سخنان رهبرمان گوش می‌دهیم.» رهبری صحبتش را این‌گونه آغاز کرد: «تا همین جا هم مجلس خوبی بوده است و به‌نظم کافی است» که مردم همه باهم باکتیبه‌هایشان از رهبری خواستند که برایشان سخنرانی کند. رهبری اهمیت جایگاه مداحان و شعرا را به‌طور نرم مرتبط دانست و گفت: «هنر مداحی و مقوله‌هیات که محورش مداح است و واعظ نیز در کنار او جزء مهم‌ترین بخش‌های قدرت نرم جامعه اسلامی است. به همین علت است که آمریکا با وجود همه سلاح‌های پیشرفته در عرصه‌هایی مانند رسانه، هنر، ادبیات و سینما بیشترین سرمایه‌گذاری را می‌کند.» رهبر انقلاب اثر قدرت سخت را مقطعی و ازین‌روفتنی برشمردند و با اشاره به فرار مفتضحانه آمریکا از افغانستان و نفرت عمیق مردم عراق از کاخ سفید، افزودند: «قدرت سخت نتوانست حضور آمریکا را در این دو کشور ماندگار و موفق کند اما قدرت نرم توانسته است گروهی به‌ظاهر در اقلیت مانند مردم فلسطین را در کانون توجه دنیا قرار دهد که این به‌خاطر مظلومیت، صبوری و ایستادگی مردم فلسطینی است.»

وقتی قسمتی از سرود سلام فرمانده را خواند، با او همراهی کردند و بعد حجازی شروع به خواندن نسخه فارسی این سرود کرد. در تمام طول زمانی که شعرا و مداح‌ها شعر می‌خواندند مستمعان در سکوت گوش می‌کردند و هنگامی که به وجد می‌آمدند با تشویق و تکبیر و شعار دادن شاعر را بر سر ذوق می‌آوردند.

امیر کرمانشاهی که از جانب خراسان در این مراسم حاضر شده بود، پشت تریبون رفت و شعر خودش را با موضوع ارمای رض(ع) خواند. «نور آمد و در دل ایران دو دژ محکم ساخت/خوش به احوال قمی‌ها و خراسانی‌ها» در ادامه به انتقام حاج قاسم اشاره کرد و خواند: «صبر این طایفه وقتی که به سر می‌آید، دیگر از خرد و کلان معجزه برمی‌آید، پس بترسید از این نسل سلیمانی‌ها» این قسمت از سمت حضارن با تکبیر گفتن، مورد تأیید قرار گرفت. طاهر قلندری از اردبیل با صدایی رسا و بلند شروع به خواندن کرد. بعد از چند بیت که به زبان فارسی خواند با زبان آذری، شعرش را ادامه داد. بخشی از جمعیت آقدر به وجد آمده بودند که با بلند شده یا نیم‌خیز شده بودند تا او را تشویق کنند. حسینیه‌پرازهیجان بود تا جایی که مفاهیم شعر به غزه رسید و خواند: «ما برای شما بسیم آقا/بیت المقدس آقا» علی‌اکبر حائری، مداحی بود که تا قبل از ورود رهبری با مردم سرود را تمزین می‌کرد. او که پشت میکروفون رفت تمام جمعیت از روی برکه‌هایی که داشتند شروع به خواندن کردند. دو بخش شعر درباره حضرت زهرا، یک بخش برای حاج قاسم و بخش آخر در دفاع از فلسطین بود. همخوانی

میلاد جلیل زاده خبرنگار گروه فرهنگ

کرپلایی محسن عراقی یکی از مداحان اهل بیت است که دیروز در دیدار با مقام‌معمز رهبری حضور داشت و مدیحه‌سرایی کرد. او متولد سال ۱۳۶۶ در یکی از محلات شهر تهران و در خانواده‌ای مذهبی است. پدر او علاقه و اصرار زیادی داشت تا محسن مداح اهل بیت بشود، طوری که از سنین بسیار کم، زمانی که محسن ۶ یا ۶ سال داشت او را به هیات‌ها می‌برد و از مسئولان هیات می‌خواست تا به او اجازه خواندن بدهند. محسن عراقی چند سال بعد که ۱۰ سال سن داشت به همراه پدرش نزد حاج علی‌اللهی برای یادگیری مداحی رفت؛ جایی که حدود ۲۰ نفر کودک و نوجوان جمع‌ها بعد از ظهر به منزل حاج علی‌اللهی می‌رفتند تا آموزش مداحی بیینند. با کرپلایی محسن عراقی به مناسبت حضورش در دیدار مداحان با رهبر معظم انقلاب راجع به برداشتی که از آن فرمایشات دارد و نیز روشی که می‌توان برای کاربست این رهنمودها در نظر گرفت، گفت‌وگویی انجام داده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

■ ■ ■

یکی از تأکیدات رهبر معظم انقلاب در دیدار امروز با مداحان اهل بیت (علیهم‌السلام) توجه به پایگاه اجتماعی هیات مذهبی بود و اینکه هیات‌ها و مداحان نقش مهمی در جهاد تبیین دارند. به نظر شما مداح یک هیات چگونه می‌تواند با تقویت این پایگاه اجتماعی و گسترده کردن دایره مستمعانش، ضریب نفوذ بیشتری برای جهاد تبیین بین مردم داشته باشد.

یکی از وجوه تمایز دین‌مبین اسلام با بعضی از ادیان دیگر، وجود جنبه‌های اجتماعی در آن است. مثلاً می‌شود به نماز جماعت یا نماز جمعه اشاره کرد

مریم فضائلی

خبرنگار گروه فرهنگ

مرحله به مرحله گت‌های بازرسی را رد کردم و خودم را به نقطه استراتژیکی در حسینیه امام خمینی رساندم که هم بهتر بتوانم تریبون مداحان را ببینم و هم جایی که رهبری نشستند. جمعیت آقدر زیاد بود که تقریباً من و همراهانم نتوانستیم خیلی جلو برویم. در جمعیت از همه سن آدم دیده می‌شد. از کودکان کوچک روی دست‌های مادران‌شان تا نسل نوجوان و جوان که عمده حسینیه را پر کرده بودند. تا بخواهم در آن شلوغی جایی برای نشستن پیدا کنیم و مراسم به‌صورت رسمی شروع شود، ساعت ۳:۳۰ شده بود. تا قبل از ورود رهبر، مداح جوانی پشت تریبون رفته بود و سرودی که قرار بود همه باهم بخوانند را با جمعیت تمرین می‌کرد. مردم از روی کاغذهای پخش شده آن را همخوانی می‌کردند. سرود که تمام شد رهبر آمد و جمعیت به استقبال از رهبرشان بلند شدند و شعار دادند. چند دقیقه‌ای گذشت و وقتی جمعیت به آرامش رسید مراسم به صورت رسمی آغاز شد. احمد واعظی، مداح و مجری این مراسم پشت میکروفون رفت و بعد از خواندن شعری اولین مداح را دعوت کرد. مجتبی رضایی پشت تریبون رفت و شعری از «علی ذوالقدر» خواند. جمعیت در سکوت گوش به شعر داد و رضایی، شعرش را با مدح حضرت زهرا شروع کرد. «اشک از چشمان او افتاد، باران خلق شد/سوی خاک ما نظر انداخت، ایران خلق شد» جمعیت که با این شعر به وجد آمده بود، با رسیدن به این